

Mgr Magdalena Karkowska

## **Komiks w filmie - nawiązania, zapożyczenia, inspiracje**

### **1. Wpływ komiksu na sztukę filmową.**

Sposób, w jaki film podejmuje problematykę komiksową, za pomocą różnorodnych odniesień do rzeczonych komiksów, czy też filmów animowanych, stworzonych na podstawie komiksów, jest dla badacza współczesnej kultury filmowej nader widoczny. Postaram się przybliżyć wpływ komiksu (w tym także i mangi) na obrazy filmowe oraz na twórcze działania artystyczne, zachodzące przy użyciu wielu mediów. Odniesienia komiksowe, które pragnę tutaj przedstawić, nie będą ograniczone jedynie do zapożyczeń wizualnych, chociaż można wskazać i takowe. Komiks oraz powstałe dookoła niego formacje kulturowe, takie jak subkultura komiksowa czy fandomy, grupujące fanów różnych serii komiksowych i filmów animowanych, generuje tyle kontekstów, wykorzystywanych w produkcjach filmowych, że nie sposób pominąć także innych, idących nieco dalej niż tylko porównania wizualne, analiz.

W sposób oczywisty będzie to okrojona rewizja prac artystów filmowych, posługujących się komiksowymi odnośnikami. Mam jednak nadzieję, że zdołam ukazać, w jaki sposób tematyka komiksowa przejawia się we współczesnej sztuce filmowej i jak często jest ona powiązana ze zjawiskiem filmu oraz treści audiowizualnych. Częstotliwość ta jest zdumiewająca i nazbyt widoczna, aby uznać ją za zjawisko marginalne i tylko sporadycznie występujące w świecie filmu.

### **2. Komiks jako zjawisko**

Komiks powstał z ilustracji, czy to w wyniku stopniowego zwiększania rysunków towarzyszących tekstowi literackiemu, czy też w rezultacie redukcji

komentarza narracyjnego na rzecz "niejasnej mowy obrazów". Podstawowe zabiegi, jakie doprowadziły do powstania komiksu, to proces takiego usegmentowania tekstu literackiego, którego rezultatem jest przyporządkowanie każdemu obrazowi takiej samej jego ilości i stopniowe zastępowanie słowa wizerunkiem. Żaden z tych procesów nie miał linearnego przebiegu i nie polegał na ciągłym i systematycznym posuwaniu się w określonym kierunku. Różnorodnych wzorów dla nich dostarczała praktyka artystyczna XIX wieku, skupiona na poszukiwaniu powinowactwa sztuk. Z kolei wzorów dla tej praktyki dostarczała literatura. Jak napisała Maryla Hopfinger: "Silne promieniowanie kultury werbalnej na inne dziedziny sprawia, że tendencje do ikonizacji, tak wyraźne w XIX wieku, oparte są na wzorach literackich, a nasilający się rozwój kultury wizualnej dokonuje się na horyzoncie literatury".

### **3. Powinowactwo form narracyjnych filmu i komiksu**

Istnienie komiksu jest ściśle związane z "kulturą druku" ("galaktyką Guttenberga"), a pojęcie "tekstu" przystaje do niego bardziej niż do wypowiedzi literackiej. Komiks używa tworzywa plastycznego, które jest wkomponowane w całość za pomocą montażu kadrów - charakterystycznego dla sztuki filmowej. Jednak w ten sposób realizuje cele typowo literackie. Obrazy, wytworzone jako rezultat działań rysownika, tracą swą estetyczną samodzielność i zostają zestawione w ciąg, mający charakter tekstu. Jego spójność daje się rozeznac jako rezultat działań montażowych, mających na celu ukonstytuowanie aktu narracji. Jako opowiadanie należy on do klas sztuk fabularnych: tworzy plan wyrażania i plan treści, posługuje się kategoriami narracji, fabuły, bohatera, czasu i przestrzeni. Z racji, iż komiks jest dziełem narysowanym, sytuuje się on także w obszarze pogranicza sztuk plastycznych i podlega prawom graficznej kompozycji. Komiks jest jednak sztuką dwóch tworzyw i ustanawia odrębne, właściwe tylko dla siebie relacje między słowem i obrazem.

#### **4. Zapożyczenia formalne komiksowe w filmach**

*Sin City,*

*Ghost- The Spirit of the City*

*Akira Katsuhiro Otomo*

#### **5. Zapożyczenia fabularne na linii komiks-film. Adaptacje filmowe serii komiksowych z Universum Marvela i DC Comics**

*Superman* (1978), reż. Richard Donner

*Batman* (1989), reż. Tim Burton

*Spiderman* (2002), reż. Sam Raimi

*Daredevil* (2003), reż. Mark Johnson

*The Fantastic Four* (2005), reż. Tim Story

*The Watchmen* (2009), reż. Zack Snyder

*The X-Men* (2000), reż. Bryan Singer

#### **6. Książkowe, komiksowe, filmowe adaptacje tej samej opowieści.**

Na przykładach twórczości Neila Gaimana (*Sandman, Stardust, Wilki w ścianach, Koralina*), oraz Terry`ego Pratchetta (*Hogfather*).

#### **Bibliografia**

1. Hopfinger M. *W laboratorium sztuki XX w* , Sztuka, 1978 nr.2
2. Ingarten P. *O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii teorii języka i filozofii*, PWN Warszawa 1988
3. Kuliczowska. K , *W obrazkowym miniświecie* , Literatura na świecie, 1974, nr.8
4. Morawski.S. *Sztuka masowa a elitarna – za i przeciw*, [ tegoż:] Na zakręcie: od

sztuki do po-sztuki, Kraków 1985

5. Szyłak. J. *Biseksualne anioły*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2003
6. Szyłak. J. *Komiks w kulturze ikonicznej XX w.*, Słowo/znak terytoria 1999
7. Szyłak. J. *Zgwałcone oczy, komiks a pornografia*, Słowo/znak/terytoria 1999
8. Wysołuch. S. *Literatura a sztuki wizualne*, PWN , Warszawa 1994

### **Filmografia**

*Koralina i tajemnicze drzwi* (2009), reż. Henry Selick

*Gwiezdny pył* (2007), reż. Matthew Vaughn

*Akira* (1988), reż. [Katsuhiro Ôtomo](#)

*Spiderman* (2002), reż. Sam Raimi

*Daredevil* (2003), reż. Mark Steven Johnson

*Batman* (1989), reż. Tim Burton

*Fantastyczna czwórka* (2005), reż. Tim Story, Miriam Aleksandrowicz

*Watchmen Strażnicy* (2009), reż. Zack Snyder

*X-Men* (2000), reż. Bryan Singer

*Sin City – Miasto grzechu* (2005), reż. Frank Miller, Robert Rodriguez

*Spirit – Duch miasta* (2008), reż. Frank Miller